

Noerhte-laanti saemiej konvensjovne

Reerenassh Nøørjesne, Finlaantesne jih Sveerjesne
nænnoestieh

- saemieh dah aalkoe-almetjh daej golme laantine
- saemieh leah tjierte jalhts ovmese laantine ároeminie
- saemiej leah sjiere kultuvre jih ektesvuekie-jieleme, tradisjovnh, gielh, veasomh jih
- båtije biejjij vååjnesassh
- dej golme staati leah naasjovnale jih internaasjovnale diedte saemien kultuvrese jih
- jielemasse nuepiem vedtedh øvtiedimmien juhtiehtidh
- saemien almetjidie leah reaktah jijtjedh reerenasse
- saemien kultuvre jih jielemasse laanten kultuvrese lissine båtata jih nimhtie dam bijjebasse lutnjie
- saemiej leah daerpiesvoete sjiere rasti namhtah jielemem øvtiedidh
- saemide laante jih tjaetsie daerpies kultuvren sjiekenassen gaavhtan
- gosse saemiej reaktasvoete edtja tseegesovvedh, dellie daerpies mujhtedh guktie saemieh aerebi
- aejtemen nuelesne orreme jih nimhtie ovreaktam dååsteme
- saemiedigkieh dej golme laantine sjiekenassen mietie naemhtieh tjoeverieh vierhtiedieh
- sijhtieh saemiej jielemem jih kultuvren båtije biejjide bueriedidh
- eah edtjeh rasth saemij almetjih jallh ajne saemiej ektievuekie-jielemem jeeredh
- vuejnedh guktie orre saemien konvensjovne maahta reaktide mah aerebi Lappekodisillesne 1751
- tjåadtjoejin, orrestehtedh jih øvtiedidh
- vuesiehtidh guktie saemiej reaktah jijtjedh reerenasse vååjnose båtieh, krøøhkestimmien
- nuelesne
- saemij reaktah laantese jih tjaatsan goerkese biejedh jih nimhtie vuesiehtidh samieh dah
- aalkoealmetjh daej sjiere laantine
- vuesiehtidh guktie saemiej sjiere maahtoeh jih kultuvre-diejvesh vihkeles, jih pråvhkeme eatnemen
- maelmijste lea leahtah saemien kultuvrese
- moenedh guktie saemiej nysenæjjaj vuekieh jih barkoeh maehtieh ektievoetesne bijjebasse
- lutnjesovvedh, juktie aaj nimhtie maehtieh buerebe vuesiehtæmman båtiedh ovmese
- åårganisasjovnine
- sijhtieh edtjeh saemieh ektesne veasodh goh akte ålme-tjierte daej golme laantine
- vuesiehtidh saemiej vaajtelimmieh, våljoeh jih reaktah jijtje diedtem guedtedh
- øvtiedimmien jih båtije bijje gaavhtan
- sijhtieh aaj vuesiehtidh saemiej reaktah jih jijtjh-reereme leah veadtaldihkie internaasjovnale
- almetji-reaktide jih aaj dan daamts almetje-reaktese
- Daate konvensjovne lea tjaalasovveme saemiej ektine guhth munieh vihkeles daate aerebi goh
- staate daam ratifiserie,

lea dååhkasjehtemem dejstie golme saemiedigkijste dååsteme.
dah tjuerieh duvtiem saemide båtije bijjiej vedtedh guktie daate konvensjovne faala.

Voestes kapittele I

Saemiej sjiere reaktah

Voestes tjaalege

Man gaavhtan konvensjovne

Daan konvensjovnen aarvoe leah reaktide jáåhkesjidh jih nænnoestidh guktie saemieh vihties laakan
maehtieh sijjen gielide øvtiedidh jih aaj kultuvrem, jielemidie jih ektie-voetide vaarjelidh guktie vaenemes
tsagkesh laanti gaskems sjidieh.

Mubpie tjaalege

Saemieh goh aalkoealmetjh

Saemieh leah aalkoealmetjh Finlaantesne, Nøørjesne jih Sveerjesne.

Gåalmede tjalege

Reaktah jijtj-reerenasse

Saemiej leah reaktah jijtj-reerenasse nimhtie guktie ålma-reaktah jiehtieh jih aaj nænnoestimmieh daennie konvensjovnesne. Guktie dah reaktah munieh, dellie saemieh jijtje tjoeverieh åadtjodh eavadih guktie beetneh-vierhtide stuvredh, guktie jeatja almetji ektine dæmiedidh jih aaj guktie dihte kultuvre- øvtiedimmie edtja juhtedh. Nimhtie aaj vihkeles åadtjodh jijtjedh aamhtside stuvredh mah eatnemen maelmide veadtaldihkie.

Njealjede tjalege

Almetj guhth konvensjovnen nualan bætieh

Konvensjovne dijpieh dejtie guhth Finlaantesne, Nøørjesne jallh Sveerjesne åroeminie jih jijtje damtieh goh saemieh, jih aaj

1. saemien gielem gåetesne pruvkieh jallh vaenemes akte eejtegjistie jallh aahka/aajja leah saemien gielem gåetesne pruvkeme; jallh
2. luhpiem utnieh båtsoe-jielemine giehtelidh Nøørjesne jallh Sveerjesne ; jallh
3. lupiem utnieh saemiedigkie-veeljemisnie meatan Nøørjesne jallh Sveerjesne; jallh
4. jis maanah dejstie guhth 1,2 jallh 3 mieriej nualan bætieh.

Vijhtede tjalege

Man stoerre staaten diedte

Gaajkhk staati åargaanh, dovne naasjovnale,regiovnale jih lihkemes byjresen,diedth utnieh daan konvensjovnese. Jeatja åarganh mah byøgkeles reeremisnie jih byøgkeles vyrtehkisnie aaj tjoeverieh diedtem vuesiehtidh. Daate aaj faalegem vadta private åarganide mah leah barkeminie byjjes faamoeladtje aamhtsigumie jallh jeatja sjere byjjes laavenjassh juhtiehtemie.

Gosse daam konvensjovnem åtnose vaalteme, dellie eah edtj saemiedigkieh jallh dah jeatja saemien åarganh ovjearohks sijen naasjovnale jallh internaasjovnale reaktijste, nommem vaeltedh goh staate jis eah leah aamhtsigumie byjjes-raerine barkeminie.

Govhtede tjalege

Magkeres råajvarimmieh staateste saemide

Dah golme staath tjoeverieh radtjoes laakan barkedh guktie saemieh maehtieh eensie laakan gielem øvtiedidh jih gorredidh, kultuvrem vaarjelidh jih jielemem jih ektievoetem bijjebasse lutnjedh.

Staaht edtjeh aaj buerie laakan barkedh guktie saemiej byjrese maahta stinks laakan tjåadtjodh jih buerie øvtiedimmie vijriebasse juhtiehtidh.

Daate konvensjovne aaj staateste kriebpesje diedtem utnedh saemide mah leah siejme saemiej voengi bæjngolen åroemine.

Tijhtjede tjalege

Namtegh diskriminering - jih sjere råajvarimmieh tseagkodh

Saemien almetj jih ajne saemie edtjeh vaarjelimmesne åroddh guktie eah jeatj-laaketje vuajnoen (diskriminering) nualan bætieh. Gosse saemiej reaktah daan konvensjovnen mietie vedtedh,dellie staate tjoevere sjere råajvarimmieh tseagkodh.

Gaaktsede tjalege

Vaenemes reaktah

Reaktah mah daan konvensjovnese vealdihkie, leah "vaenemes reaktah"(minsterettigheter). Juktie nimhtie sjiere staath maehtieh reaktide vijriedidh jallh buerebe raajarimmieh faaledh. Daerpies lea læjhkan daejredh ij leah nuepie reaktide mah joe gâavneseh gærtjedidh.

Åktsede tjaalege

Saemiej vuekieh

Staath edtjeh saemiej reaktaj-sisvegh jih reaktaj-vuekieh jih prâvhkoeh krøhkestidh.

Guktie voestes raajese vuesehte, dellie edtjeh staath gosse orre reaktah buektedh dajvide gusnie maahtah saemij mojtsh gââvneseidh, tjilkedh mejtie daerpies sijjide vaarjelidh jallh jeatjh laakan viehkiem vedtedh laaken tjirrh. Reakta-âtnosne edtjeh aaj saemiej vuekieh bæjjese lutnjesovvedh.

Lâhkede tjaalege

Reakta-njolkedassi sjehtesjimmie

Staath edtjeh saemiedigij ektine laakide jih aaj jeatja aamhtside mah daerpies, sjehtesjedtedh guktie saemide laanti rasti gâabpegh bielesne bøøremes sjædta.

Luhkie-voestes tjaalege

Ektes-vuekiebarkoe kultuvren -jih jielemesjehtesjimmien gaavhtan

Staat edtjeh raajarimmieh tseagkodh guktie aelhkebe saemide jielebarkojne giehtelidh laanti gaskems jih aaj buerielaakan kultuvre-daerpiesvoetide tseagkodh. Nimhtie aaj staath tjoeverieh barkedh guktie gaajhkh tsagkesh mah saemiej jieleme-barkose vealdidhke suenieh . Daate tjoevere daeahpadidh seamma gusnie saemiej âromesijjeh jih magkeres laantesne. Seamma reaktam aaj saemiede vedtedh guktie dihte kultuvre- faaleldahke bøøremes sjædta seamma magkeres laantesne jielieminie.

Luhkie mubpie tjaalege

Ektesvuekie-barkoe øøhpehtimmien jih tryjje-jielemen gaavhtan

Staath edtjeh raajarimmieh tseagkodh guktie saemieh maehtieh viehkiem åadtjodh øøhpehtæmman, healseose jih siemes-voetese laantesne gusnie bøøremes.

Luhkie gâalmede tjaalege

Saemiej symbovlh

Staath edtjeh saemiej reaktam krøhkestidh saevegem pruvhkedh jih aaj jeatja naasjovnale symbolh. Dah edtjeh aaj saemiedigkijne ekti-vøøki barkedh guktie saemiej symbovlh våâjnose bâetieh jih vuesiehtieh saemieh leah sjiere tjerte dej golme laantine.

Mubpie Kapitlele II

Saemiej jijtjh - reereme

Luhkie njealjede tjaalege

Saemiedigkieh

Saemiedigkieh edtjeh gaajhki golme laantine gáávnesidh. Dihte saemiej jillemes áárgaane. Saemiedigkieh berkieh guktie bøøremes saemide jih almetjh disse veeljesuvvieh veeljeme -reaktan mietie abpe laanteste.

Veeljeme- reaktah saemiedægkan bætieh laaken tjirrh. Dah moenesovvieh barkoen tjirrh saemiedigkijne, tjaalege 16.

Saemiedigkieh edtjeh dagkeres laavenjassh utnedh guktie maahta radtjoes laakan barkedh guktie saemiej jijtjh-reereme reaktah bæjjese lutjnesovvieh daan konvensjovnen aarvoen mietie. Nænnoestimmieh saemiedigkij faamojse laaken tjirrh bætieh.

Saemiedigkieh ráajverieh jih jiehtesh buektieh aamhtsidie mejtie daerpies.

Luhkie vijhtede tjaalege

Saemiedigkien jijtjh-reereme njolkedassh

Saemiedigkij jijtjh-reereme nænnoestimmieh gyhtjelasside buektieh nasjovnale jallh internasjonale reaktaj tjirrh.

Saemiedigkieh aaj maehtieh mááhtedimmieh nasjovnale, regiovnale jih byjrese ektievoetij tjirrh buektiedh jis daerpies saemiej kultuvrem jih ektievoete-jielemem nænnoestidh.

Luhkie govhtede tjaalege

Saemiedigkien reaktah gietelæmman

Gosse vihkeles gyhtjelassh saemide, dellie edtjeh saemiedigkieh voestegh aamhtside gietedalledh aerebi goh nænnoestimmie byjjes reeremistie báata. Dagkeres digkiedimmieh jih nænnoestimmieh tjoeverieh nimhtie juhtedh guktie saemiedigkieh maehtieh aamhtse-juhtemem jih darjoemen tsevtsiehtidh.

Eah edtjeh staath nænnoestidh jallh luhpiem vedtedh dagkeres ráajvarimmide mah maehtieh goerpehtidh maadth-kriebpesjide saemien kultuvrese, saemiej jielemidie jallh saemiej ektievoete-jielemasse jis eah saemiedigkieh disse siemedh.

Luhkie tjihtiede tjaalege

Saemiedigkij reaktah jeatja aamhtse-ryøjredimmesne

Saemiedigkieh reaktah utnieh meatan árrोध byjjes raerijne gosse aamhtsi bijre digkiedidh mah saemide dijpieh.

Saemiedigkieh edtjeh saemien aamhtside giehtjedidh aerebi goh byjjes raerieh dejtie nænnoestieh.

Staaht edtjeh daerpies-voetide tjilkedh gosse raeriestimmieh saemiedigkijste báata. Daate tjoevere deahpadidh låångkh aerebi guktie saemiedigkieh maehtieh tsevtsiehtidh aamhtse-juhtemem jih vaestiedimmiem.

Saemiedigkieh ávtelbodtieh vaestiedieh mejtie sijhtieh lihtsegh meatan jallh laahtestimmieh aamhtse-ryøjredæmman vedtedh.

Luhkie gaaksede tjaalege

Tjáádtjh-sijjie nasjovnale-tjáangkojde

Staati nasjovnale tjáangkoeh jallh dej moenehtsh edtjeh sijjem darjodh guktie lihtsegh saemiedigkijste maehtieh meatan jih buerkiestidh aamhtsi bijre mah saemide vihkeles.

Gosse aamhtsh saemij bijre gietelimmesne, dellie edtjeh byjjes stávroeh nuepiem saemiedigkide vedtedh jih dejtie gottelidh.

Dah sjiere laanti nasjovnale tjáangkoeh edtjeh njolkedassh aamhtsi bijre vedtedh jih guktie dej gujmie giehtelidh.

Luhkie áktsede tjaalege

Saemieh jih internasjonale representasjovnh

Saemiedigkieh edtjeh saemij digkiedimmide meatan vaeltedh gosse gaskestaati tjáangkoeh.

Staath edtjeh aaj saemide eevtjedh goh lihtsegh internasjonale institusjovnine jih aaj stilledh meatan goh háaleniere internasjonale tjáangkojne.

Gøøkte lánkede tjaalege

Siejme saemiej áárganisasjovnh

Saemiedigkieh maehtieh siejme áárganisasjovnh tseegkedh. Staath edtjeh, gosse daerpies, saemiedigkij ektine barkedh guktie byjjes faaleldahkh dagkaridie áárganisasjovnide báetieh.

Gøøkte luhkie voestes tjaalege

Jeatja saemien gaskebarkoeh

Staath edtjeh krøøhkestidh jih gosse daerpies soptsestalledh saemiej-staari, siidaj, báatsoeburrieh-moenehtsigujmie jih aaj "skoltesamenes byastæmmine" jih aaj væjkeles saemiej lihtsegigyjmie byjresisnie .

Gøøkte luhkie mubpie tjaalege

Saemij regiovne

Staath edtjeh eadtjohke laakan barkedh jih øvtiedidh dajvide guktie saemieh maehtieh gorredidh sjiere reaktah daan konvesjovnen jih laanti laaki mietie.

Gáalmede kapittele III

Saemien giele jih kultuvre

Luhkie gáalmede tjaalege

Saemiej giele-reaktah

Saemiej Leah reaktah nuhtjedh jih øvtiedidh gielem jih vuekide báetije sliektide. Dejtie aaj reaktah barkedh guktie maahtoeh saemien gielen bijre maahta vadtasovvedh dejtie guhth geerve gieline giehtelidh.

Saemieh edtjeh reaktam utnedh jiehtedh, steeredh jih goerkesem áadtjodh jijtse nommide jih aaj nommide ovmese dajvine.

Gøøkte luhkie vijhtede tjaalege

Staaten diedte gielide øvtiedidh

Staathtjeh saemide nuepieh vedtedh gielide gorredidh, øvtiedidh jih vijriebasse guedtedh. Staathtjeh darjoemisnie vuesiehtidh guktie aalfabeete maahta eevtjeme-laakan provhkesovvedh daan sjieken.

Saemien gieledtja maehtedh radtjoes laakan provhkesovvedh døøpmeme-raerine, jih aaj byjjes raerine saemiej dajvine. Nimhtie dtja aaj gieledtja maehtedh provhkesovvedh bæjngolen dej saemiej dajvh jis ovmese aamtsh voestegh leah gietedalleemisnie orreme saemij dajvine jallh jeatjh-laakan dejtiedajvide veadtaldihkie.

Staathtjeh aaj lidteratuvrh saemien gielesne skåårvedh.

Dihte mij daennie tjaalegesne tjåådtje dtja aaj dejtiedajvide unnemes saemien-gielide dijpedh jih gorredidh.

Gøøkte luhkie vijhtede tjaalege

Saemiej medijah

Staathtjeh nuepiem vedtedh guktie saemiej jittje åadtjoes jittjereereme media-politikkem juhtiehtidh guktie saemiej bæøremeslaaketje råajvarimmieh, saerniestimmieh jih aarvoe-diejvesh åadtjoes digkiedidh gyhtjelassi bijre mah gaajhksidie vihkeles.

Staathtjeh barkedh guktie provgramh radiovesne jih Tv-esne saemien gielesne bætetieh jih aaj barkedh guktie plaerieh maehtieh saemien gielem nænnoestidh. Saemiedigkieh dtjeh ektesvuekie barkedh rasti bijjelen guktie media-intstusjovnh provgramh jih tjaalegh buektieh mah saemien gielese vihkeles. Jiehtegh daesnie aaj unnemes gielide dijpieh.

Gøøkte luhkie govhtede tjaalege

Saemien øøhpehtimmie

Saemiej saemien dajvine dtjeh nuepiem utnedh jittse gielem lieredh jih aaj øøhpehtimmiem saemien gielesne åadtjodh. Øøhpehtimmieh jih vierhtimaaksoeh tjoeverieh sjiehtesovvedh fiere guhten duakan. Nimhtie øøhpehtimmie nuepiem vadta guktie gaajhks guht sijhtieh maehtieh lohkedh jih vijriebasse gieline ovmese daltesinie bætedh, aaj maehtieh saemiej jielemevuekijgumie barkedh. Beetneh-vierhtieh dtjeh nimitie biejesovvedh guktie aelhie jillebem saemien øøhpehtimmiem jaksedh.

Saemien maanah jih noerh mah årroemienie bæjngolen saemiej dajvh dtjeh nuepiem saemien øøhpehtæmman åadtjodh jih aaj øøhpehtimmiem saemien gielesne jis nuepie disse. Daerpies lea øøhpehtimmiem sjiehtesjehdedh duekien mietie guktie bæøremes dejtiedajvide.

Daerpies leah aaj dejtiedajvide nasjovnale learoe-plaanide saemiedikij ektine sjiehtesjehdedh guktie maanah jih dah noerh maehtieh jieledh guktie saemien kultuvre vuesehte.

Gøøkte luhkie tijhtjede tjaalege

Giehtjedimmie

Staathtjeh saemiedigkieh ektine barkedh giehtjedimmieh aalkoetseahkan biejedh guktie maehtieh bigkesovvedh maahtoe-daerpiesvoetese saemiej ektievoetesne. Nimhtie aaj vihkeles saemiej maehtieh åadtjoes giehtjedimmiejgumie giehtelidh. Vihkeles aaj ryøjredimmesne jååhkesjidh guktie gieledtja jih kultuvre saemiej ektievoetesne jargese bæata.

Staathtjeh saemiedigkieh ektine ektesvuekie-barkoem saemiej jih jeatja giehtjedimmie-instusjovni gaskems freemedh dovne sjere laantine mohte aaj rasti bijjelen. Daerpies aaj giehtjedimmie-instusjovni nænnoestidh guktie voestes sæjjan bætetieh, vuaertsjh voestes lihtsem.

Vihkeles aaj giehtjedimmiem sjihtesjehtedh saemide goh aalkoealmetjh jih krøhkestidh kriebpesjimmide mah destie bætieh.

Gøøkte luhkie gaaktsede tjaalege

Øøhpehtimmieh jih saerniestimmieh saemiej bijre

Reaktah jiehtsh saemiej kultuvren jih ektievoeti bijre tjoeverieh aaj øøhpehtimmesne saemiej dajvi bæjngolen bætiedh. Dageres øøhpehtimmie edtja vihties laakan maahtoem soptsestimmesne vedtedh saemiej bijre goh laanten aalkoe-almetjh. Staath, saemiedigkij ektine, tjoeverieh øøhpehtimmiem saemien kultuvren jih ektievoeten bijre faaledh almetjidie mah edtjeh saemiej dajvine barkedh.

Staath jih saemiedigkieh tjoeverieh siejme almetjidie staeries saerniestimmieh saemien kultuvren jih ektievoete jielemen bijre vedtedh .

Gøøkte luhkie åktsede tjaalege

Healsole-jih ektievoete tsiehkje

Staath edtjeh saemiedigkij ektine barkedh guktie healsole-jih ektievoete tsiehkjen faaleldahkh saemide bøøremes sjidtieh. Faaleldahkh tjoeverieh sjihtesovvedh guktie gieles-jih kultuvre kriebpesje.

Bæjngolen dej saemiej dajvh edtjeh aaj healsole-jih ektievoete-tsiehkje dåårlidh guktie saemiej kultuvre jih gieles jarngele bætieh jih gietedalleme almetjidie bøøremes sjædta.

Golme luhkie tjaalege

Saemij maanah jih noerh

Samiej maanah jih noerh reaktam utnieh saemien kultuvrem vååjnesasse buektedh jih saemien identitetem gorredidh jih øvtiedidh.

Golme luhkie voestes tjaalege

Vuekiej maahtoe jih kultuvren jiehtsh

Staath edtjeh krøhkestidh saemiej reaktam maahtoe- vuekide vaarlidh jih aaj jiehtsh-kultuvren vuekide gorredidh. Saemiej edtjeh åadtjodh reaktide gorredidh jih øvtiedidh jih dejtie noere gaedtside guedtedh.

Staath edtjeh aaj barkedh jih saemide viehkiem vedtedh gosse daaroeht sjihtieh saemien kultuvrem åtnose vaeltieh, jih jis destie beetneh-vierhtieh bætieh, dellie vihkeles saemieh aaj måedtiem vierhtijste åadtjoeht dåastodh. Saemien kultuvre tjovere vaarljimmien nualan bætiedh guktie eah kultuvre-darjomh båajhtode laakan saemiej maadtoem vueseht.

Staath edtjeh barkedh guktie saemiej maahtoe-kultuvre vaarljæmman båata gosse edtjeh nænnoestimmieh saemiej jielemen bijre tseegkedh.

Golme luhkie mubpie tjaalege

Saemiej kultuvre mojtsh

Saemiej kultuvre-mojtsh edtjeh laaken mietie saemiedigkien nuelesne vaarljsovvedh jallh jeatja institusjovni nuelesne mah saemiedægkan veadtaldihkie.

Staath edtjeh råajvarimmieh tseagkodh ektie vøøki barkojne dej jeatja laantine jih nimhtie vihtesjidh, vaarlidh jih dejtie saemiej kultuvre-mojhtsidie reeremen nualan biejedh.

Staaht edtjeh aaj viehkietidh gosse kultuvre-mojhtsh leah vaaltasovveme saemij dajvijste jih jis dah sjiere laakan saemiej kultuvre veadaldihkie, dellie edtjeh dah museeide biejesovvedh jallh jeatja kultuvre-institusjovvide gosse saemiedidkie dam jååhkesjamme.

Golme luhkie gåalmode tjaalege

Kultuvren våarome

Staati diedth kultuvren gaavhtan aaj vihteles kultuvre-våaroemem dijpieh guktie saemieh jieleme-jih vierhtie-viehkieh åadtjoeh mij daerpies gosse kultuvrem øvtiedidh jih vihties laakan gorredidh.

Njealjede kapittele IV

Saemiej reaktah laantese jih tjaatsan

Golme luhkie njealjede tjaalege

Guktie laantem jih tjaetsiem vuekij mietie provhkedh

Låångk daan åvtelen leah saemien vuekie orreme tjaetside jih laantide provhkedh guktie dah sjiidteme goh eeke jih aerpie dejtie. Nimhtie dihte vuesehte guktie dah nasjovnale- jih internasjonale reaktah verviestieh dejtie njoelkedasside mah dååjrehtsi mietie reaktam saemide laantese jih tjaatasan vedtieh.

Jalhts saemieh eah leah aajhterh dagkeres dajvide mah tjaatsan jih laantide veadtaldihkie, mohte aerebi dajvide provhkeme båtsoe-jielemasse, gøølemasse jallh jeatjh laakan, dellie edtjeh saemieh daelie aaj reaktam utnedh daejtie dajvide provhkedh goh aerebi. Jis daaroeah aaj dajvide pruvhkieh saemiej ektine, dellie edtjeh gaajhks dovnesch voerkelimmesne dåemiedidh jih vuartasjidh guktie dah ovmese reaktah riektes sæjjan bætieh. Sjire reaktah daerpies båtsoeburrie almetjidie. Jalhts reaktah vaenebh goh aerebi, læjhkan daerpies provhkemem sjehtesjehtedh guktie maahta øvtiedimmiem teknigken jih vierhtiedimmiem gaavhtan juhtiehtidh.

Vihtesjimmieh guktie saemiej pråvkoe ovmese dajvide daan njoelkedassen mietie, edtja våaromen mietie mietiesovvedh jih vuesehtidh guktie saemieh aerebi laantide jih tjaetside åtnose vaalteme. Daajroes lea aaj saemieh eah leah naan væhtah eatnamasse laahpeme mah vååjnoes.

Jiehtegh daennie tjaalegisnie eah leah naan tsagkesh jis saemieh sijhtieh sijen eeke-reaktide bååstide vaeltedh jis nasjovnale jallh internasjonale reaktah luhpiem vedtieh disse.

Golme luhkie vijhtede tjaalege

Guktie saemiej reaktide laantide jih tjaetside vaarjelidh

Staaht edtjeh daerpies råajvarimmieh tseagkodh guktie saemiej reaktah eensi laakan vaarjelimmien nualan bætieh, vuartsjh tjaalegem 34.

Eeremes edtjeh staaht eensi laakan giehtjedidh dejtie laante-jih tjaetsiedajvide mejtie saemieh vuekien mietie pruvhkeme. Sjire øørnegh edtjeh gååvnesidh nasjovnale reaktasne guktie nuepie gyhtjelasside giehtjedidh saemiej reaktaj bijre laantese jih tjaatsan. Jis dåeriesmoerh døøpmege -raerine reaktaj bijre, dellie edtjeh beetne-vierhtieh vadtasovvedh guktie aamhtside maehtieh vijriebasse juhtiehtidh.

Golme luhkie govhtede tjaalege

Guktie eatnemen maelmide provhkedh

Saemiej reaktah eatnemen maelmide laante-jih tjaetsie-dajvine mah nebnesovvieh tjaalegisnie 34, edtjeh sjiere vaarjelimmien nualan bāetedh. Eeremes lea vihkeles daejredh gosse daejtie reaktide aaj bāetije biejjiej provhkedh, dellie nuepieh saemiej vuekie-maathoeh jih kultuvre-jiehteside gorredidh.

Aerebi goh byjjes reereme luhpiem vadta giehtjedæmman jallh aaj viedtjemasse mineralijste jallh jeatja maelmijste laanteste jallh tjaeteste mah leah saemiej eekh jallh dejstie provhkesovveme, dellie edtja digkiedimmie saemiejgumie årrodh jih aaj saemiedigkijne guktie tjaalege 16 vuesehte.

Jis saemiede tsagkesh sjidtieh jallh geerve barkedh dej dajvine goh aerebi, dellie eah edtjeh luhpieh vadtasovvedh giehtjedæmman jallh viedtjemasse eatnemen maelmijste jis daate saemiej kultuvrem sturrieh. Saemiedigkieh jih sjiere saemieh tjoeverieh siemes årrodh jis dagkeres barkoeh edtjeh åtnose bāetedh.

Dihte mij daennie tjaalegisnie tjåådtje, aaj dijjieh jeatja goerpemem eatnamisnie jallh práavhkoem eatnamistie mij tjaalegisnie 34 tjåådtje. Daesnie aaj skåajje-snidtjeme bāata, tjatsie- jallh biege-faamoe bigkeme, geajnoebigkeme jih hæhtjoeh, militære lierehtimmie-sijjeh jih staeries sijjeh militærese.

Golme luhkie tjihtede tjaalege

Goerpemaaksoeh jih læhtah vierhtijste

Saemieh edtjeh goerpemaaksoem gaajhki urhtsetallemi åvteste åadtjodh jis dagkeres darjome sjædta mij tjaalegisnie 36, mubpien jih nijeljedeh boelhkesne tjåådtje. Gosse nasjovnale laake kriebbesje dejstie guhth luhpiem åådtjeme eatnemen maelmijste vaeltedh, dellie edtjeh vāarome-aajhteridie vierhtieh maeksedh jallh dienesjisti leahtam vedtedh. Nimhtie aaj seamma reaktah saemide guhth leah dajvide provhkeme, maaksoem dåastodh.

Seamma laakan aaj daate sjædta maaksoem dåastodh jis internasjonale reaktaj mietie eatnemen maelmieh vaaltasovvieh.

Golme luhkie gaaktsede tjaalege

Duvvege jih fealadimmie duvvene(fjorder og kystfarvann)

Reaktah tjaetside jih provhkeme dejstie mij tjaalasovveme artikkelisnie 34-37 aaj sjeahta gosse saemiej gøølemem jih jeatja práavhkoem saelhteste nebnedh.

Gosse juekedh vijremepaart gøølemasse jih jeatja saelhtien maelmide , dellie vihkeles saemiej reaktide steeredh jih vuartasjidh man vierhtege daate saemiej byjres ektievoetese.Daate edtja deahpadidh jalhts práavhkoeh lea åananamme jallh raakte gaarvanamme juktie jeatja øørnegh leah bāateme gøølemasse jih maelmie-práavhkose daej dajvine. Seamma aaj sjædta jis práavhkoeh åananamme jallh garvanamme juktie saelhtien maelmieh vaananamme daej dajvine.

Golme luhkie åktseden tjaalege

Dajve-jih maelmie-vierhtiedimmie

Reaktaj baalte mah vuesiehtieh saemiej eeke-reaktah jallh práavhkeme-reaktah, desnie edtjeh aaj saemiedigkieh mååhtedimmieh utnedh guktie tjaalege 16 vuesehte jih aaj byjjes vierhtiedimmij bijre dajvine, tjaalegisnie, 34 jih 38.

Vijhte luhkien tjaalege

Byjres -vaarjelimmie jih byjres vierhtiedimmie

Staaht tjoeverieh saemiedigkij ektine barkedh guktie eensie byjres vaarjelimmieh tsegkesovvieh guktie reaktah jih øvtiedimmieh saemiej laante-jih tjaetsiedajvine stinkes sjædta, tjaalege 34 jih 38.

Saemiedigkieh edtjeh reaktam utnedh reeremasse , tjaalege 16, guktie byjres vierhtiedimmiem daej dajvine maehtieh tsevsiehtidh .

Vijhtede kapittele V

Saemiej jieleme

Vijhte luhkie voestes tjaalege

Guktie saemiej jielemidie vaarjelidh

Saemiej jielemh jih saemieh maelmie-vierhtiedimmieh edtjeh sjiere laakan vaarjelimmien nualan baaetedh. Daate lea daerpies reaktaj-jih vierhtiej raajvarimmiej gaavhtan gosse vihties laakan kultuvre-vaaeroemasse veadtaldihkie.

Saemiej jieleme jih maelmie-vierhtiedimmie leah vihkeles gosse saemiej voenge edtja tjaadtjodh jih øvtiedimmisne aarrodh.

Vijhte luhkie mubpie tjaalege

Saemiej baatsoejieleme

Baatsoejieleme lea saemiej vihties jih siejme vuekie jih dan gaavhtan daerpies disse sjiere reaktah viedtedh.

Nimhtie edtjeh Sveerje jih Nørje baatsoejielemem vaarjelidh jih øvtiedidh goh sjiere reaktah saemide baatsoeburriedajvine.

Saemieh goh aalkoealmetjh aaj vaajnesasse baetieh tjaalegisnie provtokollen nuelesne nr.3 europeiske uniovnesne, gusnie Finlaante aaj tjirkie saejhta saemiej baatsoejielemem naennoestidh.

Njiejle luhkie gaalmede tjaalege

Baatsoe-jieleme rasti bijjelen

Saemiej reaktah rasti gaabatjahki bieline gaatoehtidh, lea daerpies vuekien mietie.

Jis maahstedimmieh saemiej dajvine, sidaj- jallh bovtsegaatome moenehtsi gaskems, rasti gaabpegh bielesne gaatoehtidh, dellie edtjeh dah maahstedimmieh daajredh. Jis tsagesh prävhoen jallh guarkesen gaavhtan dagkeres maahstedæmman, dellie edtja akte dejstie mij tsællosne, maetedh tsælloem sjiere moenehtsasse guedtedh. Njoelkedassh guktie dagkeres tsælloe-moenehtse edtja tjaangkan biejesovvedh, edtjeh saemiedigkieh dej golme laantine naennoestidh. Jis akte dejstie paartijste ovnukte guktie tsælloe-moenehtse døøpmeme, dellie nupie aamhtsem juhtiehtidh døøpmeme-raaran seamma laantesne gusnie baatsoe-dajve.

Jis eah dagkeres maahstedimmieh saemie-dajvi- sidaj jaalh bovtsegaatome-moenehtsi gaskems gaavnesh, mohte ajve gaske-staati latjkeme gaatome-dajvide, dellie edtja daate latjkeme vaajnose baetedh. Jis naaken muenieh stuerebe reaktam utnedh dagkeres dajvide, dellie edtjeh namtegh heaptoeh maetedh kriebpesjimmide døøpmege-raaran juhtiehtidh dennie laantesne gusnie baatsoedajvh.

Govhtede kapittele VI

Guktie daam konvensjovnem juhtiehtidh jih øvtiedidh

Njiejle luhkie njealjede tjaalege

Ektesvuekiebarkoe saemiej ministri- jih saemiedigkiej lihtsegi gaskems

Ministerh Finlaanteste, Nøørjeste jih Sveerjeste jih saemiedigkie- presidenth dej golme laantine, tjoeverieh abpe tijen tjirrh tjåangkojsne gaavneditdh.

Dagkers ektesvuekiebarkoe edtja vueseide daennie konvensjovsne vijriebasse guedtedh, guktie voestes tjaalegijsnie tjåadtje. Tjåangkojne edtjeh barkedh saemiej vihkeles aamhtsigujmie mah gaajhksidie dijpieh.

Njiejle luhkie vijhtede tjaalege

Konvensjovnen moenehtse

Noerhte konvensjovne-moenehtse edja tseegkesovvedh mij maahta giehtjedidh guktie daate konvensjovne jáhta. Moenehtsisnie edtjeh govhte lihtsegh guhth sinsitnijstie ovjearohks, tjahkasjidh. Dah golme staath jih saemiedigkieh fiere guhte lihtsegem muenieh.

Dah edtjeh vijhte jaepieh desnie tjahkasjidh. Moenehtse edtja bievnesh dejtie golme staati reeremasside jih saemiedigide vedtedh .Moenehtse aaj maahta ráajvarimmieh laanti reeremasside jih saemiedigkide vedtedh mah maetieh daam konvensjovnem nænnoestidh. Moenehtse aaj maahta jiehtsh buektedh jis gyhtjelassh gill-akt almetjiistie jallh tjertijste.

Njiejle luhkie govhtede tjaalege

Nasjovnale darjomh

Jis daate konvensjovne edtja vihties laakan vååjnesasse báetedh, dellie vihkeles staath jiehtsigujmie báetieh mah nasjovnale laaken nualan biejesovvieh.

Njiejle luhkie tjihtjede tjaalege

Vierhtie-mieriedimmie

Staati diedth Leah beetne-vierhtieh skåårvedh jis daate konvensjovne edtja juhtiemasse báetedh. Ikte mierie laajkoeh laanti gaskems edtja juakasovvedh vuejniemisnie man gellie saemieh dej ovnese laantine áarroeminie.

Baalte daej væjkoej mah daennie tjaalegisnie³⁵,mubpien tsiehkesne nebnesovvieh, edtjeh aaj saemieh vierhtie-viehkiem áadtjodh jis daerpies gyhtjelassi reaktaj bijre døøpmege-raerine juhtiehtidh.

Tjiehtjede kapittele VII

Orrejimmie-jiehtsh

Njiejle luhkie gaaktsede tjaalege

Saemiedigkiej dååhkasjehteme

Daate konvensjovne edtja nuelie-tjaalegen mænngan dååhkasjehtemem dejstie golme saemiedigkijste viedtjedh.

Njiejle luhkie áksede tjaalege

Ratifikasjovne

Daate konvensjovne edtja ratifikasjovnen nualan. Daate maahta voestegh deapadidh gosse dah golme saemiedigkieh leah daam dååhkasjehtamme guktie tjaalege 48 vuesehte.

Vijhte luhkien tjaalege

Gåessie daejnie aelhkiehtidh

Konvensjovne staeries sjædta golme luhkie biejjiej mænngan ratifikasjovne-tjaalegh leah vâarkose nørjen ålkoe-raerie departementese båteme.

Nørjen ålkoeraerie-departemente Finlaantese , Sveerjese dejtie golme saemiedigkide bieljele ratifikasjonen tjaalegi vâarkoen bijre jih aaj man mierien konvensjovne edtja aelkedh juhtedh.

Dihte åårginale tjaalege edtja vøørhkelimmesne nørjen ålkoeraerie-departementesne årrodh. Dihte edtja aaj vihties laakan øørnedh guktie Finlaante, Sveerje jih dah golme saemiedigkieh staeries kovpijem åadtjoeh.

Vijhte luhkie voestes tjaalege

Værrhtoedimmieh konvensjovnesne

Værrhtoedimmieh daennie konvensjovnesne edtja ektesvøøki barkoe årrodh saemiedigkiej gaskems jih jiehtesij tjaalegisnie 48.

Værrhtoedimmieh daennie konvensjovnesne aelhkiedæmman båtata golme luhkie biejjiej mænngan gosse mååhtedimmie-lihtsegh nørjen ålkoeraerie departementese bieljelamme dååhkesjehtemen bijre.

Dååhkesjehteme-lihtsegh leah jååhkesjehtamme daam konvensjovnem.

Daate deahpedi ..... _____n 20..... akten tjaaleginie nørjen, finlaanten, sveerjen jih saemien gielesne. Gaajhkh tjaalegh seamma vierhtie-daltesisnie tjåadtjoeminie.